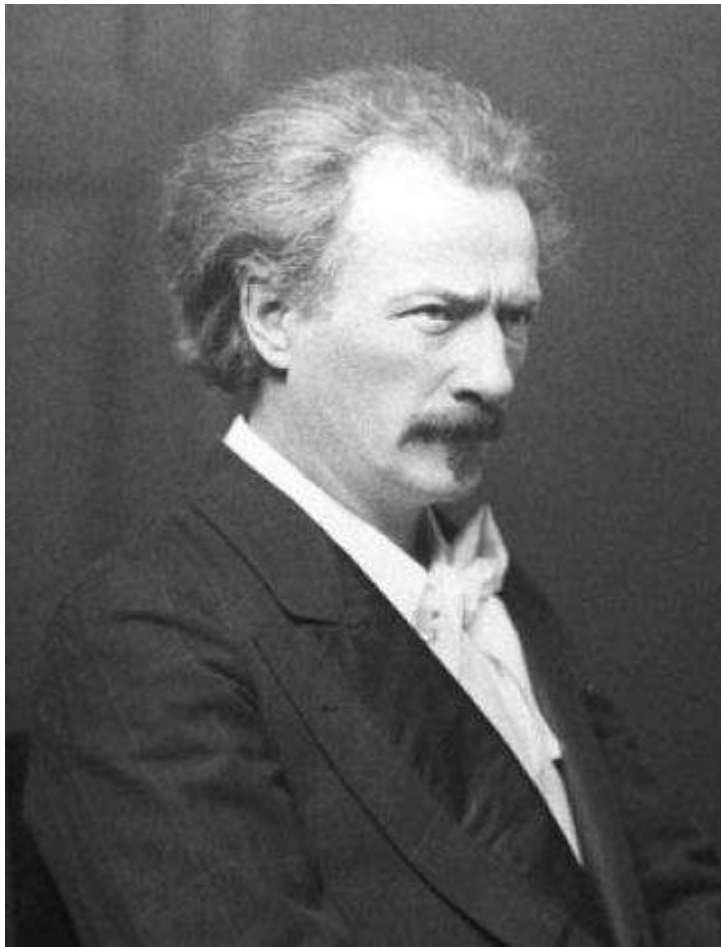

Ignacy Paderewski (1860-1941)

Urodził się 18 listopada 1860 r. w Kuryłówce na Podolu w zaborze rosyjskim, w rodzinie administratora majątków ziemskich.

Uzdolniony muzycznie, początkowo pobierał naukę gry na fortepianie pod kierunkiem nauczycieli domowych.

W 1872 r. rozpoczął studia w Instytucie Muzycznym w Warszawie. Po uzyskaniu dyplomu w 1878 r. pozostał w Instytucie jako nauczyciel gry na fortepianie.

Od 1881 r. kontynuował studia w Berlinie, a następnie w Wiedniu.

W marcu 1888 r. zagrał koncert w paryskiej Salle Erard, który zapoczątkował jego wielką karierę pianisty i występy w prawie wszystkich krajach Europy i obu Ameryk, a także w Afryce Południowej i Australii.

Początek jego działalności polityczno-społecznej wiąże się z odsłonięciem w 1910 r. w Krakowie Pomnika Grunwaldzkiego, którego był fundatorem.

W czasie I wojny światowej działał w Generalnym Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce, założonym przez Henryka Sienkiewicza w styczniu 1915 r. w Vevey w Szwajcarii.

W lutym 1915 r. wyjechał ze Szwajcarii i poprzez Francję, a następnie Wielką Brytanię dotarł do Stanów Zjednoczonych. W USA prowadził bardzo aktywną działalność na rzecz niepodległości Polski. Zorganizował ponad 300 spotkań połączonych z koncertami, na których przemawiał i zachęcał do udzielania pomocy walczącym o wolność Polakom.

Dzięki osobistym wpływom dotarł do prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona, przekonując go do wsparcia sprawy polskiej. W styczniu 1917 r. przedstawił mu memoriał dotyczący konieczności odbudowy niepodległego państwa polskiego.

Odegrał ogromną rolę w pozyskaniu Polonii amerykańskiej dla stanowiska prokoalicyjnego, które zaowocowało blisko 30 tys. ochotników, którzy z USA dotarli do Armii Polskiej we Francji.

28 sierpnia 1917 r. wszedł w skład Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, zostając jego przedstawicielem w Stanach Zjednoczonych.

W dużej mierze przyczynił się do tego, że w ogłoszonym 8 stycznia 1918 r. orędziu prezydenta T. W. Wilsona do Kongresu Stanów Zjednoczonych znalazł się punkt dotyczący odbudowy niepodległej Polski.

Istotną rolę odegrał także w przyjęciu 3 czerwca 1918 r. deklaracji, w której Wielka Brytania, Francja i Włochy uznawały powstanie zjednoczonej i wolnej Polski za warunek sprawiedliwego i trwałego pokoju w Europie.

25 grudnia 1918 r. Paderewski przybył do Gdańska na pokładzie brytyjskiego krążownika „Concord”. Następnego dnia przyjechał do Poznania. Jego wizyta wywołała wielką patriotyczną manifestację, przyczyniając się do wybuchu Powstania Wielkopolskiego.

16 stycznia 1919 r. powołany został przez Józefa Piłsudskiego na stanowisko prezesa Rady Ministrów oraz jednocześnie ministra spraw zagranicznych i delegata polskiego na konferencję pokojową w Paryżu.

W imieniu Polski 28 czerwca 1919 r. złożył podpis pod Traktatem Wersalskim.

9 grudnia 1919 r. ustąpił z funkcji premiera.

W styczniu 1920 r. wyjechał do Szwajcarii. Nadal jednak reprezentował Polskę, będąc m.in. delegatem przy Radzie Ambasadorów i delegatem do Ligi Narodów.

W 1921 r. opuścił Europę i udał się do USA.

Utrzymywał kontakty z Chrześcijańsko-Narodowym Stronnictwem Ludowym, a także wspierał finansowo założoną z jego funduszy w 1920 r. „Rzeczpospolitą”, którą redagował Stanisław Stroński.

W 1924 r. sprzedał wspomniany dziennik i na pewien czas wycofał się z aktywnej działalności politycznej.

W 1937 r. poparł ideę zjednoczenia Narodowej Partii Robotniczej, Chrześcijańskiej Demokracji i Związku Hallerczyków w ramach Stronnictwa Pracy.

Po wybuchu drugiej wojny światowej objął przewodnictwo powstałej w grudniu 1939 r. we Francji Rady Narodowej RP.

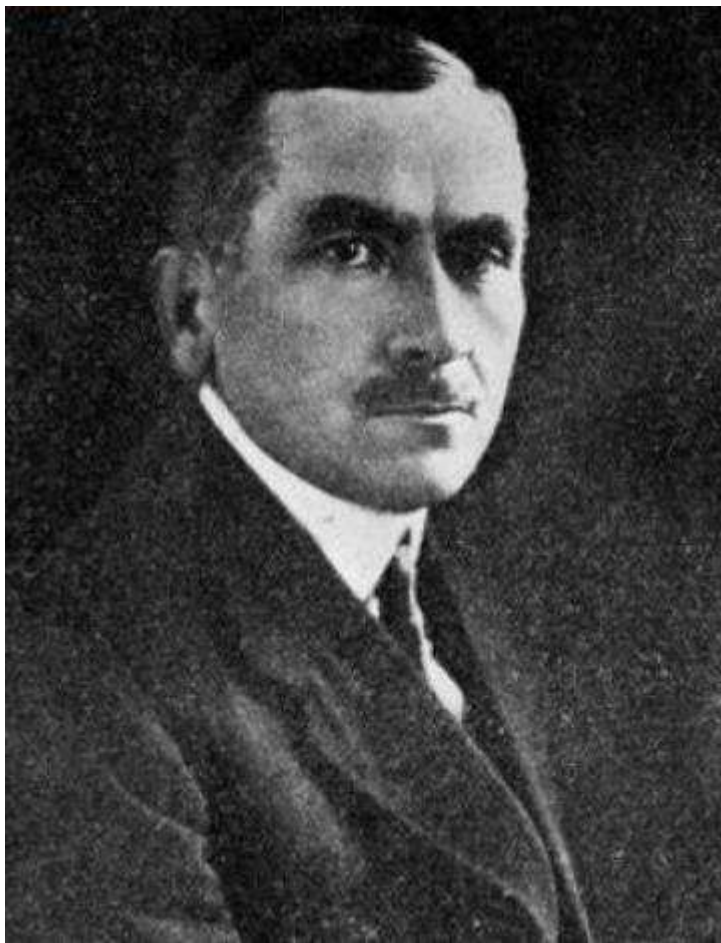
W sierpniu 1940 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych, szukając ponownie pomocy dla Polski.

Zmarł 29 czerwca 1941 r. w Nowym Jorku. Pochowano go na cmentarzu wojskowym Arlington w Waszyngtonie.

W 1992 r. jego prochy zostały sprowadzone do Polski i złożone w Archikatedrze św. Jana w Warszawie.

Ignacy Paderewski odznaczony był m.in. Wielką Wstęgą Orderu Orła Białego, Wielką Wstęgą Orderu Polonia Restituta i pośmiertnie Krzyżem Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Roman Dmowski (1864-1939)

Urodził się 9 sierpnia 1864 r. w Kamionku (obecnie część Warszawy).

Uczęszczał do III Gimnazjum w Warszawie, w którym był współzałożycielem tajnego kółka samokształceniowego. W 1886 r. uzyskał maturę i wstąpił na Wydział Matematyczno-Fizyczny (sekcja nauk przyrodniczych) Uniwersytetu Warszawskiego.

W 1889 r. został członkiem „Zetu” – Związku Młodzieży Polskiej oraz Ligi Polskiej. Około 1890 r. rozpoczął współpracę z tygodnikiem „Głos”.

Brał czynny udział w obchodach 100 rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja, organizując z tej okazji w Warszawie wielką patriotyczną manifestację.

W maju 1891 r. ukończył studia i uzyskał dyplom „kandydata nauk przyrodniczych”, odpowiadający doktoratowi.

Dzięki zapomodze z Kasy im. Mianowskiego kontynuował studia w Paryżu. Do stolicy Francji dotarł jesienią 1891 r., zatrzymując się wcześniej m.in. w Szwajcarii, gdzie poznał Zygmunta Balickiego, którego przekonał do zmian w Lidze Polskiej.

12 sierpnia 1892 r., wracając z Paryża, został aresztowany przez policję rosyjską podczas przekraczania granicy. Oskarżono go m.in. o udział we wspomnianej manifestacji z 1891 r. Następnymi pięć miesięcy spędził w więzieniu śledczym w warszawskiej Cytadeli.

3 stycznia 1893 r. po wpłaceniu kaucji na kilka miesięcy opuścił więzienie.

Pomimo dozoru policyjnego w kwietniu tego roku, wspólnie z Janem Ludwikiem Popławskim, na specjalnie zwołanym posiedzeniu w Warszawie doprowadził do przekształcenia Ligi Polskiej, której zarzucał brak działań na rzecz odbudowania państwa polskiego, w nową organizację - Ligę Narodową. Przez następnych siedem miesięcy stał na czele jej Komitetu Centralnego. W napisanej w tym czasie broszurze „Nasz patriotyzm” przedstawił program nowej organizacji, w którym akcentował nadrzędność interesu narodowego wobec podziałów klasowych i dzielnicowych.

W listopadzie 1893 r. ogłoszono wyrok w jego sprawie. Po zaliczeniu mu pobytu w Cytadeli w poczet kary, otrzymał pięcioletni zakaz przebywania na terenie zaboru rosyjskiego, z czego pierwsze trzy lata spędzić miał pod dozorem policji. Miejscem jego pobytu stała się Mitawa, położona na południe od Rygi.

Na początku 1895 r. nielegalnie przekroczył granicę rosyjską i zamieszkał we Lwowie. Od marca tego roku jego teksty ukazywały się w "Przeglądzie Wszechpolskim". W lipcu 1895 r. został redaktorem naczelnym tego pisma.

Latem 1896 r. na zjeździe Ligi Narodowej w Budapeszcie wszedł w skład jej nowego kierownictwa, obok Jana Ludwika Popławskiego, Zygmunta Balickiego, Teofila Waligórskiego i Karola Raczkowskiego.

W latach 1898-1900 trzykrotnie odwiedził Francję i Anglię, a także odbył podróż do Brazylii.

W 1901 r. przeniósł się do Krakowa, przeprowadzając tam również „Przegląd Wszechpolski”.

W opublikowanych w 1903 r. „Myślach nowoczesnego Polaka” przedstawił najważniejsze założenia ideowe nacjonalizmu polskiego.

Po wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej podjął działania mające uniemożliwić realizację planów PPS dotyczących wywołania w Królestwie Polskim powstania z pomocą m.in. naczelnego dowództwa armii i rządu japońskiego.

W tym celu w maju 1904 r. przybył do Tokio (blisko dwa miesiące przed reprezentującymi PPS J. Piłsudskim i T. Filipowiczem) przekazując najważniejszym osobistościom politycznym Japonii memoriały, w których przekonywał o tym, iż wspieranie antyrosyjskiego powstania na ziemiach polskich nie przyniesie Japonii żadnych korzyści, a będzie miało tragiczne następstwa dla samych Polaków.

Występował przeciwko ruchowi rewolucyjnemu, który uważał za szkodliwy dla jedności narodowej i sprawy polskiej.

Jesienią 1905 r. , po ogłoszeniu konstytucji w Rosji, przeniósł się na stałe do Warszawy, gdzie zamieszkał już pod własnym nazwiskiem. Przeprowadzka do stolicy oznaczała także likwidację „Przeglądu Wszechpolskiego”.

W listopadzie 1905 r. wziął udział w deputacji przedstawicieli Królestwa Polskiego do rosyjskiego premiera Sergiusza Wittego, w rozmowie z którym domagał się m.in. przywrócenia w Królestwie urzędu namiestnika, polskiego sądownictwa i systemu oświatowego obejmującego wszystkie etapy edukacji, a także proponował rozważenie zwołania do Warszawy polskiego sejmiku.

Od grudnia 1905 r. do lutego 1907 r. kierował redakcją „Gazety Polskiej”.

W latach 1907-1909 był posłem do II i III Dumy Państwowej, pełniąc funkcję prezesa Koła Polskiego.

W wydanej w 1908 r. książce „Niemcy, Rosja i kwestia polska” dowodził, iż dla narodu polskiego zdecydowanie większe zagrożenie stanowią Niemcy niż Rosja, gdyż oprócz potęgi militarnej i wielkiego potencjału, mają one przewagę cywilizacyjną, która w sytuacji opanowania przez nich wszystkich ziem polskich groziłaby wynarodowieniem Polaków.

Po wybuchu I wojny światowej wszedł w skład utworzonego 25 listopada 1914 r. w Warszawie Komitetu Narodowego Polskiego, który reprezentując orientację prorosyjską, skupiał głównie przedstawicieli Narodowej Demokracji oraz Stronnictwa Polityki Realnej.

W czerwcu 1915 r. wyjechał do Piotrogradu.

Zajęcie przez Niemców na początku sierpnia tego roku Warszawy i wyparcie przez wojska państw centralnych Rosjan z Królestwa Polskiego stworzyło nową sytuację polityczną, wobec której zdecydował się wyjechać na Zachód.

Na początku listopada 1915 r. opuścił Rosję i udał się do Londynu, gdzie prowadząc rozmowy z wieloma politykami, a także naukowcami i dziennikarzami, przekonywał do poparcia odbudowy niepodległego państwa polskiego.

Był jednym z sygnatariuszy „Deklaracji lozańskiej”, która wyrażała protest przeciwko aktowi 5 listopada 1916 r. wydanemu przez cesarzy Wilhelma II i Franciszka Józefa I.

15 sierpnia 1917 r. został przewodniczącym powstałego w Lozannie Komitetu Narodowego Polskiego, który tworzyli przede wszystkim politycy Narodowej Demokracji i Stronnictwa Polityki Realnej.

20 września 1917 r. KNP uznany został przez rząd francuski za oficjalną reprezentację Polski. W następnych miesiącach tę samą decyzję podjęły rządy Wielkiej Brytanii, Włoch i USA.

22 czerwca 1918 r. w Szampanii wręczył sztandary czterem pułkom powstającej we Francji Armii Polskiej.

W sierpniu 1918 r. wyjechał z Paryża do Stanów Zjednoczonych, gdzie zabiegał o poparcie Polonii amerykańskiej. We wrześniu i listopadzie tego roku dwukrotnie spotkał się z prezydentem USA T. W. Wilsonem.

W 1919 r. wraz z Ignacym Paderewskim reprezentował Polskę na paryskiej konferencji pokojowej.

28 czerwca 1919 r. wspólnie z nim podpisał w jej imieniu Traktat Wersalski.

10 września 1919 r. złożył podpis pod traktatem koalicji z Austrią w Saint-Germain, który pozostawiał sprawę Galicji wschodniej zawieszoną.

W latach 1919-1922 był posłem na Sejm (wybrano go zaocznie podczas jego pobytu na konferencji w Paryżu).

W listopadzie 1919 r. ciężko zachorował na zapalenie płuc i w styczniu 1920 r. za radą lekarzy wyjechał na kilka miesięcy do Algieru.

W maju 1920 r. powrócił do Warszawy. Wszedł w skład powołanej 1 lipca 1920 r. Rady Obrony Państwa.

19 lipca ustąpił z ROP i wyjechał do Poznania, gdzie zamieszkał. Pod koniec 1921 r. kupił niewielki majątek z pałacikiem w Chłudowie pod Poznaniem.

Od 27 października do 14 grudnia 1923 r. pełnił funkcję ministra spraw zagranicznych w rządzie Wincentego Witosa.

Po przewrocie majowym w grudniu 1926 r. założył opozycyjny wobec władz rządowych Obóz Wielkiej Polski, organizację o charakterze pozaparlamentarnym i ponadpartyjnym. Jej deklaracja ideowa, której był autorem, zakładała m.in. solidarność narodową, ścisły związek państwa z Kościołem katolickim oraz potrzebę kształtowania dyscypliny społecznej i obyczajowej.

W 1928 r. przekształcił Związek Ludowo-Narodowy w Stronnictwo Narodowe.

Na początku lat trzydziestych utworzony przez niego OWP stał się organizacją masową (w 1932 r. liczyła około 120 tys. członków), stosującą radykalne metody walki politycznej i prowadzącą działalność bojówkarską, w głównej mierze antysemitką.

W 1933 r. decyzją władz państwowych OWP został rozwiązany w całym kraju.

Roman Dmowski zmarł po długiej chorobie 2 stycznia 1939 r. w Drozdowie koło Łomży. Pochowany został na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie.

Poza wymienionymi już wcześniej „Myślami nowoczesnego Polaka (1903) i pracą „Niemcy, Rosja i kwestia polska” (1908), do jego najważniejszych dzieł należą również: „Polityka polska i odbudowanie państwa polskiego” (1925), „Kościół, naród, państwo” (1927) oraz „Świat powojenny i Polska” (1931).